

РЕЦЕНЗИЯ

на дисертационен труд на тема

Саморегулиране на ученето в условия на кредитна система в химикотехнологичното образование за придобиване на образователната и научната степен доктор по научна специалност Теория на възпитанието и дидактика от професионално направление 1.2. Педагогика

Автор на дисертационния труд: Ивана Стефанова Радонова

Рецензент: проф. д-р Елиана Станкова Пенчева

Докторантката Ивана Радонова завършва средно образование през 1994 г. в 138 СОУ „Проф. Васил Златарски“ в София. През 1998 г. се дипломира като бакалавър, а през 1999 г. - като магистър по Начална училищна педагогика в СУ „Св.Кл.Охридски“. В периода 2000 – 2007 г. работи като начален учител в 19 СОУ „Елин Пелин“, София. От 2007 г. до сега работи в Министерство на образованието и науката, като главен експерт в Дирекция Висше образование.

Прегледът на документите по процедурата показва спазване на всички законови и подзаконови изисквания за присъждане на образователната и научната степен „доктор“. Г-жа Ивана Радонова е зачислена в редовна докторантура към секция „Хуманитаристика и осигуряване качеството на обучение“ със заповед № Р-ОХ-71 от 28.02.2007 г. на зам.ректора по научните дейности на ХТМУ за срок на обучение от три години, считано от 01.03.2007 г. За научен ръководител е определена проф. д-р Мариана Илиева. Докторантката успява да положи с отличен успех всички изпити, включени в нейния индивидуален план и обвързани с научната специалност. Отчислена е с право на защита със заповед № Р-ОХ- 309 от 01.07.2011 г. На основание ППОД в ХТМУ, ППНСЗД в ХТМУ и доклад от доц.д-р Сеня Терзиева,

ръководител на секция *Хуманитаристика и осигуряване качеството на обучение* е проведено разширено заседание на секцията за обсъждане и приемане на дисертационния труд на г-жа Радонова на 14.07.2014 г. Със заповед №Р-ОХ- 377от 22. 07.2014 г. на зам. Ректора на ХТМУ по научните дейности трудът е насочен за публична защита.

Предлаганият дисертационен труд е издържан в духа на новата образователна парадигма, залегнала в Европейските и националните документи за образование и обучение, която поставя в центъра на вниманието *учещия и ученето като процес*. Изследването представлява сполучлив опит да се потърси връзката между личностните компоненти, конституиращи саморегулираното учене, и динамичния външен контрол в условията на Система за натрупване и трансфер на кредити (СНТК).

Материалът е в обем от 168 страници. Съдържа 15 фигури, 14 таблици и 4 приложения. Цитирани са 224 източника, от които 193 на латиница. Трудът е структуриран според приетите стандарти в увод, 3 глави, заключение, литература и приложения.

В първа глава са подробно анализирани същността и характеристиките на ученето като категория, спецификата на саморегулираното учене и свързаните с него конструкти. Тази част от дисертацията представлява сериозно теоретично изследване, което постига реконцептуализация на основните понятия върху базата на широк кръг класически и съвременни педагогически и психологични изследвания. Систематизирано и задълбочено са разгледани темите: същност на ученето; цели и видове учене. Специално внимание е посветено на интерпретацията на саморегулирането на студентското учене. Обобщавайки значението на СРУ, авторката го свързва и с неговия потенциал за усъвършенстване на методическата работа. Водещи в това отношение са възможностите, свързани с външния контрол и неговото въздействие върху саморегулацията и насочеността на взаимодействията в академичната среда. В тази тематична линия се въвежда и изяснява подробно

Системата за натрупване и трансфер на кредити в методически и административен план. Тя е разгледана в европейска и национална перспектива, изследвана е в аспекта на българското законодателство във ВО и, което е особено важно за изследователската задача - в методически контекст.

В тази рамка авторката разработва и предлага 8 компонентен теоретичен модел, който интегрира аспектите на саморегулираното учене и характеристиките на външния контрол. В резултат на осмислянето на изследванията и практиката в тази област естествено се налага заключението за релацията СНТК – СРУ в методически контекст, която предпоставя извеждането на преден план на два въпроса. Единият авторката определя като методически проекции върху преподаването, а другия – като формиране на атрибути на саморегулираното учене в учебната дейност, именно като резултат от СНТК. Изложението в първа глава, построено върху широк обем от литературни източници, повечето на латиница, показва умението на авторката да анализира прецизно научна фактология, както и да извежда тенденции и зависимости. Все пак концептуалната постановка би спечелила, ако в прегледа на литературата бяха включени и най-новите изследвания по темата.

Върху тази солидна теоретична платформа Раданова формулира ясно и обосновано концепцията, целите, задачите и хипотезата на емпиричното изследване, които са представени във втората глава на разглеждания труд. Едно от нейните несъмнени постижения на е инструментариумът, който е подходящо подбран и комплектуван. Методиката съдържа: 1. Анализ на нормативни документи на европейско и национално ниво и учебна документация по специалностите; 2. Анкетен метод; 3. Статистически методи за анализ.

От особен интерес за изследователската практика е специално конструираният комплексен въпросник за идентифициране на саморегулиранотоучене при студенти от инженерно-технологичните

специалности в условията на функционираща система за организиране на аудиторни и извн аудиторни дейности. Процедурата по неговата подготовка и прилагане е коректно описана в работата. Изследвани са 244 студенти от първи и четвърти курс от различни специалности на бакалавърската степен в ХТМУ. Приложен е сериозен математико-статистически апарат за обработка на емпиричните данни, който включва корелационен, клъстерен и непараметричен анализ - χ^2 .

Интерпретацията на резултатите, на която е посветена третата глава на разработката, е осъществена на две равнища – на първото тя позволява да се изгради общ модел на СРУ, наречен *опорен*, който е валиден за всички изследвани студенти, а на второто – диференцирани модели на СРУ за студентите от първи и четвърти курс.

Получените резултати представят богата картина на развитието на моделите на саморегулираното учене през периода първи – четвърти курс. Установената динамика се отличава с нелинеен характер, което съответства на съвременната теория за ученето и развитието през целия жизнен цикъл. Резултатите, свързани със Системата за натрупване и трансфер на кредити, показват, че тя има потенциала на формиращ инструмент, а докторантката предлага препоръки, които биха могли да оптимизират нейното интегриране в системата на ВО.

Резултатите от изследването доказват състоятелността на предложението от авторката 8-компонентен модел на СРУ, което позволява неговото широко използване за организацията и технологията на образователния процес в академичните институции. От съществено значение е профилът на СРУ, идентифициран за студентите от първи и четвърти курс. Открояват се, както приликите, така и разликите в развитието на отделните аспекти на конструкта, което е от изключително значение за обучението в методически аспект. От особена важност са изводите, свързани с влиянието на външния контрол върху тези компоненти. Един от силните моменти в работата е

интерпретацията на разнопосочните оценки, които изследваните лица дават на СНТК, тъй като те представят реалистична картина на нейните характеристики и влиянието им върху академичното и личностно израстване на студентите. Авторката прави задълбочен разбор на дидактическите последици от прилагането на СНТК при изследваните студенти от инженерни химико-технологични специалности. Тя коректно извежда, както положителните, така и негативните тенденции в това отношение, което е от изключителна полза за усъвършенстването на технологията на нейното прилагане не само в тази, но и в другите сфери на ВО. В този смисъл могат да се оценят и препоръките, които г-жа Радонова формулира върху базата на направените изводи. Тя ги адресира към инженерното висше образование, но те съдържат сериозен потенциал за приложение след съответна адаптация и към различни други специалности.

Трудът е богато и подходящо илюстриран, което улеснява неговото възприемане и осмисляне. За това помага и съдържателният и разбираем език, на който е написан текста.

Авторефератът отразява синтезирано и коректно съдържанието и структурата на дисертационния труд.

Публикациите по дисертационната тема илюстрират трайния интерес на докторантката към съвременните тенденции в психолого-педагогическото осмисляне на ученето като конструкт, както и към същността и методическите ефекти на СНТК върху качеството на обучението. Тя е представила 5 статии в авторитетни специализирани сборници – две на английски език (едната самостоятелна, а другата в съавторство) и три на български език в съавторство.

Приносните моменти в разработката са открити коректно и могат да се очертаят обобщено по следния начин:

1. Разработен е теоретичен модел на саморегулираното учене в академична среда, който включва външния контрол.
2. Създаден е оригинален инструмент за изследване на саморегулираното учене във висшето образование в условията на функционираща система за организиране на аудиторни и извънаудиторни дейности.
3. Направена е динамична характеристика на моделите на саморегулираното учене за бакалавърска степен на обучение в инженерно-технологични специалности и са изведени тенденции за влияние на отделните характеристики на средата върху развитието на конструкта.

Както се вижда, приносите на дисертационния труд се отнасят, както до обогатяване на общата теория за обучението на възрастни, така и конкретно за ВО и особено за инженерно-технологичните специалности. Тяхната практическа значимост се измерва с директното им обвързване със съдържанието, организацията и технологията на образователния процес, което ги прави подходящи за екстраполация и при други специалности. Освен това предложената теоретична конструкция и авторският инструментариум са ценен модел за приложение и при други научни изследвания от подобен характер.

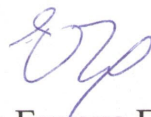
Несъмнено компетентността на докторантката интегрира нейните изследователски умения с професионалния ѝ опит в областта на модернизацията на ВО, връзките между висшите училища и пазара на труда, както и на квалификацията на преподавателите. Това съчетание очевидно се е оказало решаващо за резултатите от нейния дисертационен труд, които съвместяват научните с научно-приложните постижения. Релефно изпъква в това отношение изясняването на регулаторните функции на СНТК като нов тип организация на обучението и обвързването ѝ с когнитивните и мотивационни аспекти на ученето.

Като следваща стъпка в академичното израстване на г-жа Радонова виждам още по-пълно разгръщане на систематизацията и обобщението в подхода ѝ към научните феномени и тенденции за сметка на тяхното фактологично изясняване. Заедно с това препоръчвам и актуализиране на литературните източници.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ. Предложеният труд по своя характер, структура и съдържание отговаря на всички изисквания за дисертационна разработка, което ми дава основание убедено да препоръчам на Научното жури да присъди на г-жа Ивана Радонова образователната и научната степен *доктор*.

25.08.2014 г.

С о ф и я

проф.д-р Елиана Пенчева